Justitieutskottets betänkande

1981/82: 49

om ändring i lagstiftningen om kriminalvård i anstalt m. m. (prop. 1981/82: 141 jämte motioner)

Propositionen m. m.

I proposition 1981/82: 141 har regeringen (justitiedepartementet) föreslagit riksdagen att

I. anta i propositionen framlagda, av lagrådet granskade, förslag till

1. lag om ändring i lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt,

2. lag om ändring i lagen (1976: 371) om behandlingen av häktade och anhållna m. fl.,

3. lag om ändring i lagen (1980: 621) med särskilda bestämmelser om vård av unga,

4. lag om ändring i lagen (1981: 1243) om vård av missbrukare i vissa fall,

5. lag om ändring i brottsbalken,

II. godkänna den i propositionen presenterade planen för ett successivt inrättande av mindre bostadsavdelningar vid kriminalvårdsanstalterna Tidaholm, Hall och Norrtälje,

III. till Byggnadsarbeten för kriminalvården utöver vad som under andra huvudtiteln föreslås i proposition 1981/82: 100 (bil. 5 p. E 8) anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kr. för budgetåret 1982/83.

Rörande propositionens huvudsakliga innehåll hänvisar utskottet till vad som anförs i det följande under rubriken Utskottet på s. 15.

I samband med propositionen behandlar utskottet de med anledning av propositionen väckta motionerna 1981/82: 2228 av Lars Werner m. fl. (vpk), 1981/82: 2321 av Lisa Mattson m. fl. (s) och 1981/82: 2387 av Håkan Winberg m. fl. (m). Motionsyrkandena redovisas på s. 14.

Vidare behandlas i samband med propositionen yrkanden i sex motioner väckta under den allmänna motionstiden i år. En redovisning av yrkandena lämnas på s. 4.

De vid propositionen fogade lagförslagen har följande lydelse.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt

Härigenom föreskrivs att 6, 7, 11, 14, 26–30, 32, 34, 42, 52 a–52 d och 63 §§ lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

6 §[1]

Vid fördelning av de intagna mellan lokalanstalter och riksanstalter skall följande allmänna riktlinjer vara vägledande.

Den som undergår fängelse i högst ett år skall företrädesvis vara placerad i lokalanstalt.

Den som undergår fängelse i mer än ett år placeras företrädesvis i riksanstalt. När så behövs för en ändamålsenlig förberedelse av frigivning, får den intagne överföras till lokalanstalt.

Placering i sluten anstalt enligt 7 § tredje stycket skall, om inte annat föranleds av synnerliga skäl, ske i riksanstalt och därvid företrädesvis i sådan anstalt eller avdelning av anstalt som är särskilt lämpad att tillgodose kraven på hög säkerhet.

7 §[2]

Vid fördelning av de intagna mellan öppna och slutna anstalter iakttages följande.

Intagen bör placeras i öppen anstalt, om icke annan placering är påkallad med hänsyn till föreliggande fara för att han avviker eller eljest av säkerhetsskäl eller med hänsyn till att möjlighet bör beredas honom till sådant arbete eller sådan undervisning, utbildning eller särskild behandling som icke lämpligen kan anordnas i öppen anstalt.

Den som dömts till fängelse i lägst två år skall placeras i sluten anstalt, om det med hänsyn till *att han saknar fast anknytning till riket eller till* arten av hans brottslighet eller *eljest* kan befaras att han är särskilt benägen att *avvika och* fortsätta en brottslig verksamhet av *särskilt* allvarlig karaktär. *Vad som sagts nu* gäller *dock* ej om annan placering *kräves* för en ändamålsenlig förberedelse av förestående

Den som *har* dömts till fängelse i lägst två år skall placeras i sluten anstalt, om det med hänsyn till arten av hans brottslighet eller *annars* kan befaras att han är särskilt benägen att fortsätta en brottslig verksamhet av allvarlig karaktär *innan verkställigheten i anstalt har avslutats. Vid bedömningen skall särskilt beaktas, om straffet avser grovt narkotikabrott eller grov varusmuggling av narkotika.*

[1] Senaste lydelse 1981: 213.
[2] Senaste lydelse 1981: 213.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
frigivning eller *eljest* synnerliga skäl föreligger för placering i öppen anstalt.	
	Tredje stycket gäller ej, om annan placering *krävs* för en ändamålsenlig förberedelse av förestående frigivning eller *annars* synnerliga skäl föreligger för placering i öppen anstalt.

11 §

För att underlätta anpassningen i samhället kan den som är intagen i lokalanstalt medges att under arbetstid utföra arbete eller deltaga i undervisning, utbildning eller annan särskilt anordnad verksamhet utom anstalten. Vid anstalt som nu sagts bör särskilda åtgärder vidtagas för att främja verksamhet av detta slag.

Medgivande som avses i första stycket kan lämnas även den som är intagen i riksanstalt, om särskilda skäl föreligger.	Medgivande som avses i första stycket kan lämnas även den som är intagen i riksanstalt, om särskilda skäl föreligger. *Vad som har sagts nu gäller dock inte en intagen som avses i 7 § tredje stycket och som är placerad i sluten riksanstalt.*

14 §

Intagen skall beredas tillfälle till lämplig fritidssysselsättning. Han bör uppmuntras att ägna sig åt egna intressen som kan bidra till hans utveckling. I den utsträckning det lämpligen kan ske bör han få möjligheter att genom tidningar, radio och television följa vad som händer i omvärlden. Hans behov av förströelse bör tillgodoses i skälig omfattning.

Om det lämpligen kan ske, bör intagen beredas tillfälle att utom anstalten på fritid deltaga i sådan föreningsverksamhet eller annan liknande verksamhet som är ägnad att underlätta anpassningen i samhället. Därvid kan föreskrivas att den intagne skall stå under tillsyn.

Andra stycket gäller ej en intagen som avses i 7 § tredje stycket och som är placerad i sluten riksanstalt.

26 §

Annat brev till eller från intagen än sådant som avses i 25 § får med iakttagande av vad i andra stycket föreskrives granskas, om det är påkallat av säkerhetsskäl.	
Brev får granskas, om det finns anledning antaga att det innehåller otillåtet föremål. Vidare får brev granskas stickprovsvis. I sluten än-	*Brev eller andra försändelser till eller från den som är intagen i sluten riksanstalt skall granskas för undersökning av om de innehåller*

Kartong: S. 4, 26 § högerspalten, andra och tredje stycket sammanslås.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
stalt får brev dessutom granskas, om det är nödvändigt med hänsyn till den intagnes särskilda förhållanden.	*något otillåtet föremål. Finns det anledning anta att en försändelse innehåller ett sådant föremål, får granskning i detta syfte ske även av en försändelse till eller från den som är intagen i annan anstalt, om det är påkallat av säkerhetsskäl.* *Beträffande den som är intagen på specialavdelning, skall granskningen av brev eller andra försändelser även syfta till att undersöka om de innehåller något meddelande om planläggning av brottslig verksamhet, avvikande eller något annat liknande förfarande. När det är påkallat av säkerhetsskäl, får granskning i detta syfte även ske stickprovsvis beträffande intagna i allmänhet samt, beträffande den som är intagen i sluten anstalt, om det är nödvändigt med hänsyn till hans särskilda förhållanden.* *Första och andra styckena gäller ej sådant brev mellan intagen och svensk myndighet eller advokat som enligt 25 § skall vidarebefordras utan granskning.*
27 §	
Granskning av brev får ej vara mer ingående än som är nödvändigt med hänsyn till granskningens syfte. Vid öppning av brev bör den intagne vara närvarande, om det lämpligen kan ske.	Granskning av brev *eller andra försändelser* får ej vara mer ingående än som är nödvändigt med hänsyn till granskningens syfte. Vid öppning av brev *eller andra försändelser* bör den intagne vara närvarande, om det lämpligen kan ske.
Brev som granskats får kvarhållas, om det är påkallat av säkerhetsskäl. Den intagne skall i så fall genast underrättas därom. Är det fråga om *ett* ankommande *brev* skall den intagne i den utsträckning det lämpligen kan ske få *del av* innehållet. *Kvarhållet brev* skall utlämnas till den intagne så snart *ske kan* och senast när antaltsvården upphör, om ej särskilda skäl talar däremot.	Brev *eller andra försändelser* som granskats får kvarhållas, om det är påkallat av säkerhetsskäl. Den intagne skall i så fall genast underättas därom. Är det fråga om ankommande *försändelser*, skall den intagne i den utsträckning det lämpligen kan ske få *kännedom om* innehållet. *En kvarhållen försändelse* skall utlämnas till den intagne så snart *det kan ske* och senast när anstaltsvården upphör, om ej särskilda skäl talar däremot.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

28 §

Vad i 25–27 §§ är föreskrivet om brev gäller även annat skriftligt meddelande. Bestämmelserna i dessa paragrafer rörande intagen gäller även sammanslutning av intagna.

För psykiatrisk avdelning gäller *i stället för* 25–27 §§ i tillämpliga delar bestämmelserna i 15 § lagen (1966: 293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall. Brev från intagen till svensk myndighet eller advokat skall dock alltid vidarebefodras utan granskning.

För psykiatrisk avdelning gäller *utöver* 25–27 §§ i tillämpliga delar bestämmelserna i 15 § lagen (1966: 293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall. Brev från intagen till *annan* svensk myndighet än *postverket* eller *till* advokat skall dock alltid vidarebefordras utan granskning.

29 §

Intagen får mottaga besök i den utsträckning det lämpligen kan ske. Han får ej mottaga besök som är ägnat att äventyra säkerheten i anstalten eller som kan motverka hans anpassning i samhället eller eljest vara till skada för honom eller annan.

Till underlag för bedömningen av om den som är intagen i sluten riksanstalt skall i ett särskilt fall få ta emot besök skall i förväg undersökas om den besökande har dömts eller är misstänkt för allvarlig brottslig verksamhet. I den utsträckning det behövs och lämpligen kan ske skall upplysningar också inhämtas om hans personliga förhållanden i övrigt. Vad som har sagts nu gäller ej, i den mån det är uppenbart obehövligt på grund av att den besökande är känd eller av annat skäl.

Till underlag för bedömningen av om den som är intagen i annan anstalt än sluten riksanstalt skall i ett särskilt fall få ta emot besök får en sådan kontroll som avses i andra stycket göras i den mån det är påkallat av säkerhetsskäl.

Tjänsteman vid anstalten skall vara närvarande vid besök, om det är påkallat med hänsyn till säkerheten. Vid besök av advokat som biträder den intagne i rättslig angelägenhet får tjänsteman närvara endast om advokaten eller den intagne begär det.

Som villkor för besök kan av säkerhetsskäl föreskrivas att den besökande underkastar sig kroppsvisitation eller medger undersökning av väska, kasse eller annat dylikt

Som villkor för besök kan av säkerhetsskäl föreskrivas att den besökande underkastar sig kroppsvisitation *eller ytlig kroppsbesiktning* eller medger undersökning av väs-

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
som han vill medföra vid besöket.	ka, kasse eller annat dylikt som han vill medföra vid besöket.

30 §

Telefonsamtal mellan *intagen* och *person* utom anstalten får äga rum i den utsträckning det lämpligen kan ske. *Den intagne* kan förvägras telefonsamtal som är ägnat att äventyra säkerheten i anstalten eller som kan motverka hans anpassning i samhället eller *eljest* vara till skada för honom eller annan.	Telefonsamtal mellan *intagna* och *personer* utom anstalten får äga rum i den utsträckning det lämpligen kan ske. *En intagen* kan förvägras telefonsamtal som är ägnat att äventyra säkerheten i anstalten eller som kan motverka hans anpassning i samhället eller *annars* vara till skada för honom eller *någon* annan. *Beträffande den som den intagne önskar samtala med kan sådan kontroll som avses i 29 § andra stycket göras i den mån det anses behövligt.*

Om det är påkallat med hänsyn till säkerheten, skall tjänsteman på lämpligt sätt avlyssna telefonsamtal. Avlyssning får äga rum endast med den intagnes vetskap. Telefonsamtal med advokat som biträder den intagne i rättslig angelägenhet får icke avlyssnas utan den intagnes medgivande.

32 §[3]

För att underlätta anpassningen i samhället kan intagen beviljas tillstånd att lämna anstalten för viss kort tid (korttidspermission), om ej påtaglig fara för fortsatt brottslig verksamhet eller avsevärd fara för annat missbruk föreligger. Korttidspermission får också ges, om annan särskild anledning föreligger *därtill.*	För att underlätta anpassningen i samhället kan intagen beviljas tillstånd att lämna anstalten för viss kort tid (korttidspermission), om ej påtaglig fara för fortsatt brottslig verksamhet eller avsevärd fara för annat missbruk föreligger. *Vid bedömningen skall särskilt beaktas om den intagne har nyttjat eller förfarit olagligt med narkotika inom anstalten eller utan giltigt skäl vägrat att lämna urinprov enligt 52 d §.* Korttidspermission får också ges, om annan särskild anledning föreligger *än som anges i första stycket.*
Intagen som avses i 7 § tredje stycket och *på skäl som där anges* är placerad i sluten *anstalt får beviljas korttidspermission* endast om synnerliga skäl föreligger därtill.	*En* intagen som avses i 7 § tredje stycket och *som* är placerad i sluten *riksanstalt får ej beviljas korttidspermission med stöd av första stycket och får i övrigt beviljas sådan permission* endast om synnerliga skäl föreliger därtill.

[3] Senaste lydelse 1978: 901.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
För korttidspermission får ställas de villkor som kan anses erforderliga beträffande vistelseort, anmälningsskyldighet eller annat. Är noggrann tillsyn behövlig, kan föreskrivas att den intagne under permissionen skall vara ställd under bevakning.	För korttidspermission får ställas de villkor som kan anses erforderliga beträffande vistelseort, anmälningsskyldighet eller annat. Är noggrann tillsyn behövlig, kan föreskrivas att den intagne under permissionen skall vara ställd under bevakning. *Intagna som avses i tredje stycket skall vara ställda under bevakning, om inte annat krävs för en ändamålsenlig förberedelse av förestående placering i öppen anstalt eller eljest påkallas av synnerliga skäl.*

34 §

Kan intagen genom vistelse utanför anstalt bli föremål för särskilda åtgärder som kan antagas underlätta hans anpassning i samhället, kan medgivande att för sådant ändamål vistas utanför anstalten lämnas honom under lämplig tid, om särskilda skäl föreligger. För vistelsen skall ställas de villkor som kan anses erforderliga.

Första stycket gäller ej en intagen som avses i 7 § tredje stycket och som är placerad i sluten riksanstalt.

42 §

Vid transport av intagen skall såvitt möjligt tillses att han ej utsättes för obehörigas uppmärksamhet.

Om det är nödvändigt av säkerhetsskäl, får den intagne vid transport beläggas med fängsel.	Om det är nödvändigt av säkerhetsskäl, får den intagne vid transport *eller annars under vistelse utom anstalten* beläggas med fängsel.

Kan befaras att transport medför skada för den intagnes hälsa, skall läkares medgivande till transporten inhämtas.

52 a §[4]

Om det inte är uppenbart obehövligt, skall den som intages i kriminalvårdsanstalt vid ankomsten till anstalten kroppsvisiteras för eftersökande av föremål som han enligt vad som följer av denna lag ej får inneha.

I övrigt får intagen kroppsvisiteras för eftersökande av föremål som nyss sagts *endast* när	I övrigt får *en* intagen kroppsvisiteras för eftersökande av föremål som nyss sagts när
1. anledning förekommer att sådant föremål skall anträffas på honom,	1. anledning förekommer att sådant föremål skall anträffas på honom,

[4] Senaste lydelse 1978: 901.

Nuvarande lydelse

2. det sker i anslutning till större undersökning som av säkerhetsskäl görs av utrymmen inom anstalten och den intagne har eller har haft särskild anknytning till utrymme som berörs av undersökningen,

3. den intagne skall mottaga eller har haft obevakat besök, eller

4. den intagne efter vistelse utanför anstalten kommer åter till denna.

Föreslagen lydelse

2. det sker *stickprovsvis eller också* i anslutning till större undersökning som av säkerhetsskäl görs av utrymmen inom anstalten och den intagne har eller har haft särskild anknytning till utrymme som berörs av undersökningen,

3. den intagne skall mottaga eller har haft obevakat besök, eller

4. den intagne efter vistelse utanför anstalten kommer åter till denna.

Om det inte är uppenbart obehövligt, skall den som är intagen i sluten riksanstalt kroppsvisiteras då han har haft besök som avses i andra stycket 3 samt i fall som anges i andra stycket 4.

Vad som har sagts i andra stycket utgör ej hinder mot att i annat fall företages sådan ytlig kroppsvisitation som bedömes nödvändig av säkerhetsskäl och som endast avser eftersökande av vapen eller annat farligt föremål.

52 b §[5]

Intagen får kroppsbesiktigas när anledning förekommer att föremål som han enligt vad som följer av denna lag ej får inneha skall anträffas på honom.

Den som är intagen i sluten anstalt får kroppsbesiktigas även i fall som avses i 52 a § andra stycket 2–4, om det är oundgängligen påkallat av hänsyn till ordningen och säkerheten i anstalten. Närmare föreskrifter härom meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

Utöver vad som följer av första stycket får kroppsbesiktning i den mån det anses påkallat företas i fall som avses i 52 a § första stycket och andra stycket 2–4. I fråga om den som inte är intagen i sluten riksanstalt gäller detta dock bara ytlig kroppsbesiktning.

52 c §[6]

Kroppsvisitation eller kroppsbesiktning får inte göras mer ingående än vad ändamålet med åtgärden kräver. All den hänsyn som omständigheterna medger skall iakttagas. Om möjligt skall vittne närvara.

Annan kroppsvisitation än som avses i 52 a § *tredje* stycket eller kroppsbesiktning får, när åtgärden gäller kvinna, ej verkställas eller bevittnas av annan än kvinna, läkare eller legitimerad sjuksköterska.

Annan kroppsvisitation än som avses i 52 a § *fjärde* stycket eller kroppsbesiktning får, när åtgärden gäller kvinna, ej verkställas eller bevittnas av annan än kvinna, läkare eller legitimerad sjuksköterska.

[5] Senaste lydelse 1978: 901.
[6] Senaste lydelse 1978: 901.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

Föremål, som anträffas vid kroppsvisitation eller kroppsbesiktning och som intagen enligt vad som följer av denna lag ej får inneha, skall omhändertagas och förvaras för hans räkning, såvitt ej annat är särskilt föreskrivet.

52 d §[7]

En intagen *får föreläggas* att lämna urinprov för kontroll av huruvida han är påverkad av narkotika.

En intagen *är skyldig* att *på anmaning* lämna urinprov för kontroll av huruvida han är påverkad av narkotika *samt utandningsprov för kontroll av huruvida han är påverkad av alkohol, om inte annat föranleds av medicinska eller liknande skäl.*

63 §

Alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel, som påträffas hos eller ankommer till intagen eller medföres av den som skall intagas i kriminalvårdsanstalt får omhändertagas. Med omhändertagen egendom skall förfaras på sätt föreskrives i 3 § lagen (1958: 205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.

Vad som sägs i första stycket gäller i tillämpliga delar även alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel, som utan att känd ägare finns påträffas inom anstalt.

Bestämmelserna i första och andra styckena får tillämpas även i fråga om injektionsspruta eller kanyl som kan användas för insprutning i människokroppen.

Belopp, som erhållits vid försäljning av omhändertagen egendom, tillfaller kronan.

Pengar, som påträffas hos eller ankommer till en intagen i strid med vad som är särskilt föreskrivet om intagnas rätt att inneha pengar, skall omhändertas, om det inte är uppenbart obilligt. Omhändertagna pengar skall genom styresmannens försorg göras räntebärande men får ej disponeras av den intagne förrän vid anstaltsvårdens slut, om det inte föreligger särskilda skäl.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1982.

[7] Senaste lydelse 1980: 930.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1976: 371) om behandlingen av häktade och anhållna m. fl.

Härigenom föreskrivs att 2 och 2 b §§ lagen (1976: 371) om behandlingen av häktade och anhållna m. fl. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §[1]	
Om det inte är uppenbart obehövligt, skall häktad senast vid ankomsten till förvaringslokalen kroppsvisiteras för eftersökande av föremål som han enligt vad som följer av denna lag ej får inneha.	
I övrigt får häktad kroppsvisiteras för eftersökande av föremål som nyss sagts *endast* när	I övrigt får häktad kroppsvisiteras för eftersökande av föremål som nyss sagts när
1. anledning förekommer att sådant föremål skall anträffas på honom,	1. anledning förekommer att sådant föremål skall anträffas på honom,
2. det sker i anslutning till större undersökning som av säkerhetsskäl görs av utrymmen inom förvaringslokalen och den häktade har eller har haft särskild anknytning till utrymme som berörs av undersökningen,	2. det sker *stickprovsvis eller också* i anslutning till större undersökning som av säkerhetsskäl görs av utrymmen inom förvaringslokalen och den häktade har eller har haft särskild anknytning till utrymme som berörs av undersökningen,
3. den häktade skall mottaga eller har haft obevakat besök, eller	3. den häktade skall mottaga eller har haft obevakat besök, eller
4. den häktade efter vistelse utanför förvaringslokalen kommer åter till denna.	4. den häktade efter vistelse utanför förvaringslokalen kommer åter till denna.
Vad som har sagts i andra stycket utgör ej hinder mot att i annat fall företages sådan ytlig kroppsvisitation som bedömes nödvändig av säkerhetsskäl och som endast avser eftersökande av vapen eller annat farligt föremål.	
2 a §[2]	
Häktad får kroppsbesiktigas när anledning förekommer att föremål som han enligt vad som följer av denna lag ej får inneha skall anträffas på honom.	*I den mån det anses påkallat får även kroppsbesiktning företas i de fall som avses i 2 § första och andra styckena.*
Om det är oungängligen påkallat av hänsyn till ordningen och säkerheten inom förvaringslokalen, får häktad kroppsbesiktigas även i fall som avses i 2 § andra stycket 2–4.	

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1982.

[1] Senaste lydelse 1978: 903.
[2] Senaste lydelse 1978: 903.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1980: 621) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Härigenom föreskrivs att 14 och 23 §§ lagen (1980: 621) med särskilda bestämmelser om vård av unga skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
14 §	
Den för vilken bestämmelserna i 13 § gäller får inte inneha alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel, injektionssprutor eller kanyler, som kan användas för insprutning i människokroppen, eller något annat som kan vara till men för vården eller ordningen vid hemmet. Påträffas sådan egendom hos den unge, får den omhändertas.	
Den unge får kroppsvisiteras när han kommer till hemmet för kontroll att han inte bär på sig något som han inte får inneha där. Detsamma gäller om det under vistelsen i hemmet uppkommer misstanke att sådan egendom skall påträffas hos honom.	*Om det anses påkallat får den unge* kroppsvisiteras *eller ytligt kroppsbesiktigas*, när han kommer till hemmet, för kontroll att han inte bär på sig något som han inte får inneha där. Detsamma gäller om det under vistelsen i hemmet uppkommer misstanke att sådan egendom skall påträffas hos honom.
Vid *visitering skall iakttas all* den hänsyn som omständigheterna medger. Om möjligt skall ett vittne närvara.	*Kroppsvisitation och ytlig kroppsbesiktning får inte göras mer ingående än vad ändamålet med åtgärden kräver. All* den hänsyn som omständigheterna medger *skall iakttas*. Om möjligt skall ett vittne närvara.
23 §	
Vid handläggning i kammarrätt av mål enligt denna lag skall nämndemän ingå i rätten.	Vid handläggning i kammarrätt av *andra mål* enligt denna lag *än mål om omedelbart omhändertagande* skall nämndemän ingå i rätten.

Denna lag träder i kraft, såvitt avser 23 §, fyra veckor efter den dag då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och i övrigt den 1 oktober 1982.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1981: 1243) om vård av missbrukare i vissa fall

Härigenom föreskrivs att 17 § lagen (1981: 1243) om vård av missbrukare i vissa fall skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
17 §	
Den som är omhändertagen eller intagen för vård med stöd av denna lag i ett sådant hem som avses i 11 §, får inte inneha alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel, injektionssprutor eller kanyler eller något annat som kan vara till men för vården eller ordningen vid hemmet. Påträffas sådan egendom får den omhändertas.	
Den som är omhändertagen eller intagen för vård får kroppsvisiteras, när han kommer till hemmet, för kontroll av att han inte bär på sig något som han inte får inneha där. Detsamma gäller om det under vistelsen i hemmet uppkommer misstanke att sådan egendom skall påträffas hos honom.	*Om det anses påkallat får* den som är omhändertagen eller intagen för vård kroppsvisiteras *eller ytligt kroppsbesiktigas*, när han kommer till hemmet, för kontroll av att han inte bär på sig något som han inte får inneha där. Detsamma gäller om det under vistelsen i hemmet uppkommer misstanke att sådan egendom skall påträffas hos honom.
Vid *visitering skall iakttas all* den hänsyn som omständigheterna medger. Om möjligt skall ett vittne närvara.	*Kroppsvisitation och ytlig kroppsbesiktning får inte göras mer ingående än vad ändamålet med åtgärden kräver. All* den hänsyn som omständigheterna medger *skall iakttas*. Om möjligt skall ett vittne närvara.
Bestämmelserna i första–tredje styckena skall gälla för alla som vårdas vid ett sådant hem som avses i 11 §, om det är nödvändigt för att genomföra vården och upprätthålla ordningen vid hemmet och regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, socialstyrelsen medger det.	

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1982.

5 Förslag till

Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 17 kap. 10 § brottsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	17 kap.
	10 §
Den som med våld eller hot om våld angriper någon för det han hos domstol eller annan myndighet gjort anmälan, fört talan, avlagt vittnesmål eller eljest vid förhör avgivit utsaga eller för att hindra honom från sådan åtgärd, *dömes* för övergrepp i rättssak till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma skall gälla, om man med annan gärning som medför lidande, skada eller olägenhet, eller med hot om sådan gärning angriper någon för det han avlagt vittnesmål eller eljest avgivit utsaga vid förhör hos myndighet eller för att hindra honom från att avgiva sådan utsaga.	Den som med våld eller hot om våld angriper någon för det han hos domstol eller annan myndighet gjort anmälan, fört talan, avlagt vittnesmål eller eljest vid förhör avgivit utsaga eller för att hindra honom från sådan åtgärd, *döms* för övergrepp i rättssak till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma skall gälla, om man med annan gärning, som medför lidande, skada eller olägenhet, eller med hot om sådan gärning angriper någon för det han avlagt vittnesmål eller eljest avgivit utsaga vid förhör hos myndighet eller för att hindra honom från att avgiva sådan utsaga. *Är brottet grovt, döms till fängelse i högst fyra år.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982.

Motionerna

Motioner väckta med anledning av propositionen

I motion 1981/82: 2228 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs

1. att riksdagen med godkännande av proposition 1981/82: 141 i övrigt beslutar att avslå förslagen om ändring i 29 och 30 §§ kriminalvårdslagen,

2. att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande utbyggnad av behandlingsavdelningar för narkomaner inom kriminalvården,

3. att riksdagen hemställer hos regeringen att en parlamentarisk utredning tillsätts i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motion 1981/82: 2321 av Lisa Mattson m. fl. (s) hemställs

1. att riksdagen med anledning av proposition 1981/82: 141 antar de i propositionen föreslagna ändringarna i lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt med de ändringar som följer av vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande beslut om särbehandling i enlighet med 7 § kriminalvårdslagen.

I motion 1981/82: 2387 av Håkan Winberg m. fl. (m) hemställs att riksdagen beslutar

1. att en särskild verkställighetsform skall införas för vissa långtidsdömda som dömts till fängelse minst 4 år,

2. att domstol skall kunna besluta om sådan verkställighet.

Motioner väckta under den allmänna motionstiden 1982

I motion 1981/82: 209 av Sten Svensson (m) och Björn Körlof (m) hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder för bekämpande av narkotikamissbruk på kriminalvårdsanstalterna i enlighet med vad som anförs i punkt 17 i sammanfattningen i motion 1981/82: 207 (yrkande 3).

I punkt 17 i den sistnämnda motionen föreslås att en drogfri miljö skapas på alla kriminalvårdsanstalter genom att

a. visitationspatrullerna förstärks

b. visitation av besök skärps och obligatorisk identitetskontroll av besökande införs

c. restriktiviteten ökar i fråga om permissioner och villkorlig frigivning

d. reglerna för penninginnehav, brevgranskning och rätten att använda telefonautomater skärps

e. urinprovsundersökning av de intagna blir obligatorisk

f. kontrollen skärps när det gäller intagna med stor rörlighet, t. ex. medlemmar i de intagnas förtroenderåd

g. s. k. tunga missbrukare särbehandlas och interneras för sig.

I motion 1981/82: 515 av Birgitta Johansson m. fl. (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen framhållits angående kriminalvårdsanstalten i Tidaholm.

I motion 1981/82: 519 av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås, såvitt nu är i fråga, att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag i enlighet med vad som anförts i motionen avseende reformering av kriminalvården (yrkande 2 delvis). Den del av yrkandet som behandlas i detta betänkande gäller önskemål om en minskning av bostadsavdelningarnas storlek.

I motion 1981/82: 1114 av Esse Petersson (fp) hemställs, såvitt nu är i fråga, under hänvisning till vad som anförts i motion 1981/82: 1113, att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om narkotikafria kriminalvårdsanstalter (yrkande 1).

I motion 1981/82: 1216 av Stina Andersson m. fl. (c) hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen hos regeringen begär skyndsamt förslag om skärpta påföljder för dem som begår brott under sin strafftid (yrkande 1).

I motion 1981/82: 2032 av Gösta Bohman m. fl. (m) hemställs, under hänvisning till vad som anförts i motion 1981/82: 2018, att riksdagen hos regeringen begär förslag till ytterligare kraftfulla åtgärder i syfte att göra alla kriminalvårdsanstalter narkotikafria.

Utskottet

Inledning

I propositionen läggs fram förslag till ändringar i lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt (kriminalvårdslagen) och andra författningar på angränsande områden.

Förslaget till ändringar i kriminalvårdslagen grundar sig på permissionsutredningens betänkande (Ds Ju 1981: 14) Straffverkställighet för vissa långtidsdömda m. m. och remissbehandlingen därav.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändringar i kriminalvårdslagen som syftar till att öka möjligheterna att komma till rätta med narkotikamissbruk och brottslighet från de dömdas sida under anstaltstiden.

Vissa av de föreslagna lagändringarna syftar till att öka möjligheterna till särbehandling av särskilt brottsbenägna långtidsdömda. De bestämmelser som nu finns om detta skärps och stramas upp i flera hänseenden. Innebörden blir att den som har dömts till fängelse i lägst två år i princip skall placeras i sluten riksanstalt, om det med hänsyn till arten av hans brottslighet eller annars kan befaras att han är särskilt benägen att fortsätta en

brottslig verksamhet av allvarlig karaktär innan verkställigheten i anstalt har avslutats. Vid bedömningen skall särskilt beaktas om straffet avser grov narkotikabrottslighet. Den ifrågavarande kategorin av dömda skall företrädesvis placeras på sådana slutna riksanstalter som är särskilt lämpade att tillgodose kraven på hög säkerhet. För sådana intagna som nu avses skall också gälla särskilda restriktioner i fråga om permissioner och andra former av vistelse utanför anstalt. För att det särskilda behovet av kontroll och behandling beträffande denna grupp bättre skall kunna tillgodoses föreslås att mindre bostadsavdelningar på vissa slutna riksanstalter successivt inrättas.

Beträffande intagna i allmänhet föreslås skärpta regler om granskning av brev och andra försändelser, skärpningar i kontrollen vad avser telefonsamtal och mottagande av besök samt en bestämmelse som ger möjlighet att ta hand om pengar som de intagna har i strid mot gällande regler. Möjligheterna att företa kroppsvisitation och kroppsbesiktning utökas.

I lagen införs också en bestämmelse om skyldighet för intagen att lämna alkoholutandningsprov för kontroll av om han är påverkad av alkohol. Urinprovskontrollen effektiviseras. Permissioner och andra former av vistelse utom anstalt skall kunna vägras vid narkotikamissbruk eller vägran att underkasta sig urinprovskontroll från den intagnes sida.

I lagen (1976: 371) om behandlingen av häktade och anhållna m. fl., i lagen (1980: 621) med särskilda bestämmelser om vård av unga och i lagen (1981: 1243) om vård av missbrukare i vissa fall införs bestämmelser om ytlig kroppsbesiktning.

I propositionen föreslås slutligen att maximistraffet för brottet övergrepp i rättssak enligt 17 kap. 10 § brottsbalken höjs från två till fyra år. Åtgärden skall ses mot bakgrund av det oroande förhållandet att vittnen och tilltalade i bl. a. mål om narkotikabrott av allt att döma ibland inte vågar tala fritt av fruktan för lagstridiga repressalier.

Ändringen i brottsbalken föreslås träda i kraft den 1 juli 1982 medan flertalet övriga lagändringar föreslås träda i kraft den 1 oktober 1982.

Förslaget till ändringar i kriminalvårdslagen

Allmänna överväganden

Bland kriminalvårdens klientel är inslaget av narkotikamissbrukare av uppenbara skäl större än hos befolkningen i allmänhet. Det har beräknats att 25–30 % av alla intagna på kriminalvårdsanstalter är narkotikamissbrukare omedelbart innan verkställigheten påbörjas. Vid de stora riksanstalterna är andelen betydligt större. Långt ifrån alla narkotikamissbrukare fortsätter sitt missbruk under verkställighetstiden, men ett faktum är att det vid vissa riksanstalter och en del lokalanstalter, företrädesvis i storstadsområdena, ofta har funnits en betydande tillgång på narkotika. Av allt att döma bedrivs narkotikahandeln på anstalterna till största delen av intagna som själva är missbrukare och som är beredda att ta avsevärda

risker för att kunna skaffa preparaten. Det har också förekommit fall där intagna, som har dömts för grova narkotikabrott, under verkställighetstiden har kunnat bedriva narkotikahantering ute i samhället.

Ett annat problem som från tid till annan har väckt stor uppmärksamhet är att det i en del fall har förekommit att personer som har varit intagna i kriminalvårdsanstalter för mycket grov och farlig kriminalitet – exempelvis väpnade rån – har lyckats upprepa brottslig verksamhet av aktuellt slag i samband med permission eller efter rymning från anstalt.

Nu angivna förhållanden skapar naturligen mycket stora problem för kriminalvården. Relationerna mellan de intagna och personalen liksom mellan de intagna inbördes påverkas i negativ riktning. Ett meningsfullt rehabiliteringsarbete försvåras och görs i sämsta fall omöjligt.

Stora ansträngningar har också gjorts i försöken att komma till rätta med de berörda problemen. Ett riktmärke för dessa strävanden måste, såsom riksdagen förra året slagit fast, vara att intagna utan narkotikaproblem inte skall behöva komma i kontakt med narkotika, att missbrukare avskärs från tillförsel av droger och att intagna förhindras från att bedriva narkotikahandel inom anstalterna och ute i samhället (JuU 1980/81: 35, rskr 378).

Enligt utskottets uppfattning innebär det i propositionen framlagda förslaget till ändringar i kriminalvårdslagen en välkommen förbättring av möjligheterna att komma till rätta med narkotikaproblem i kriminalvårdsanstalterna och annan brottslighet från de intagnas sida under verkställighetstiden. Utskottet anser sig därför i allt väsentligt kunna godta det framlagda lagförslaget. Till frågan om särbehandling för vissa långtidsdömda och till några enskildheter i lagförslaget återkommer utskottet i det följande.

I de under den allmänna motionstiden väckta motionerna 209, 1114, 1216 och 2032 begärs åtgärder av olika slag mot narkotikamissbruk och annan brottslighet inom kriminalvårdens anstalter. Enligt utskottets mening får önskemålen i motionerna anses vara i huvudsak tillgodosedda genom det framlagda förslaget till ändringar i kriminalvårdslagen. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna såvitt nu är i fråga. – De i motion 209 berörda frågorna om kriminalvårdens visitationspatruller och om reglerna rörande villkorlig frigivning behandlas i det följande under rubriken Övriga frågor.

Särbehandling för vissa långtidsdömda

Inom anstaltsväsendet finns riksanstalter och lokalanstalter. Riksanstalt, lokalanstalt eller avdelning av anstalt kan vara antingen öppen eller sluten. Dessutom finns s. k. specialavdelningar, dvs. slutna avdelningar med särskild övervakning och begränsad gemensamhet mellan de intagna.

I fråga om fördelningen av intagna mellan olika anstalter gäller först och främst att den som undergår fängelse i mer än ett år företrädesvis skall placeras i riksanstalt. Vid valet mellan öppen och sluten anstalt gäller som huvudregel att den intagne skall placeras i öppen anstalt om inte annan

placering är påkallad med hänsyn till rymningsfara, av andra säkerhetsskäl eller behandlingsskäl. Enligt 7 § tredje stycket kriminalvårdslagen gäller skärpta regler för vissa intagna som är dömda till långa straff. Den som har dömts till fängelse i lägst två år skall sålunda – med vissa särskilt angivna undantag – placeras i sluten anstalt, om det med hänsyn till att han saknar fast anknytning till Sverige eller till arten av hans brottslighet eller eljest kan befaras att han är särskilt benägen att rymma och fortsätta en brottslig verksamhet av särskilt allvarlig art. Bestämmelsen i 7 § tredje stycket tar enligt förarbetena främst sikte på lagöverträdare som har dömts för grov narkotikabrottslighet eller som har ägnat sig åt annan brottslighet av särskilt allvarlig karaktär och därigenom har visat likgiltighet för annans liv eller hälsa eller särskild hänsynslöshet.

Den som på grund av bestämmelsen i 7 § tredje stycket är placerad i sluten anstalt får, om det är påkallat med hänsyn till rymningsfara, placeras på specialavdelning. För intagen som avses i 7 § tredje stycket gäller vidare begränsade möjligheter att få korttidspermission.

Permissionsutredningens förslag innebar, såvitt nu är i fråga, att det skulle införas en särlagstiftning för vissa särskilt brottsbenägna långtidsdömda. Utredningen föreslog sålunda att det i brottsbalken skulle införas bestämmelser om s.k. särskild verkställighet. Tanken var att domstolen vid ådömande av fängelse i lägst fyra år skulle förordna om särskild verkställighet av straffet om den dömde hade gjort sig skyldig till särskilt allvarlig brottslighet som riktat sig mot eller medfört fara för liv eller hälsa och det med hänsyn till brottets art eller annars förelåg påtaglig risk för att han under verkställigheten skulle komma att fortsätta en sådan brottslig verksamhet. Förordnande om särskild verkställighet skulle inte få meddelas i fråga om den som inte fyllt 21 år.

Den särskilda verkställigheten skulle innebära att den intagne särbehandlades beträffande vistelse och andra kontakter med personer utanför anstalten i förhållande till vad som skulle gälla för andra intagna. Utredningens förslag gick vidare ut på att särskilda riksanstalter med hög säkerhet och stor personaltäthet skulle avdelas för dem som skulle undergå särskild verkställighet.

Beträffande övriga intagna föreslog utredningen att 7 § tredje stycket kriminalvårdslagen skulle upphävas. Samtidigt föreslogs en ny regel för dem som dömts till fängelse två år eller mera av innebörd att överförande till lokalanstalt skulle få ske först ett år före den dag då villkorlig frigivning tidigast kunde ske.

Det förslag rörande särbehandling av vissa långtidsdömda som läggs fram i propositionen utgår från den nuvarande regeln i 7 § tredje stycket kriminalvårdslagen. Någon särskild verkställighetsform av det slag som permissionsutredningen förordat föreslås alltså inte i propositionen. I propositionen tas också avstånd från tanken på att den domstol som dömer i brottmålet skall besluta om särbehandling.

Förslaget i propositionen innebär att bestämmelserna i 7 § tredje stycket skärps och stramas upp i flera hänseenden. Sålunda tas det nuvarande kravet på flyktfara som förutsättning för särbehandling bort ur paragrafen. Vidare skall inte längre krävas att fråga skall vara om "särskilt allvarlig brottslighet" för att en intagen skall hänföras under 7 § tredje stycket. Enligt förslaget skall det räcka med att man kan befara att den intagne under verkställigheten skall ägna sig åt "allvarlig brottslighet". Det föreslås också att en uttrycklig föreskrift tas in i lagrummet om att man vid bedömningen av om någon tillhör den kategori som avses i 7 § tredje stycket särskilt skall beakta om straffet avser grovt narkotikabrott eller grov varusmuggling avseende narkotika.

För att ytterligare strama upp regleringen föreslås att det i kriminalvårdslagen anges inte bara att den nu aktuella kategorin av intagna skall vara placerad på sluten anstalt utan också att placeringen skall ske på sluten riksanstalt och företrädesvis då på sådan anstalt som är särskilt lämpad att tillgodose kravet på hög säkerhet. Förslagen i propositionen innebär att alla former av vistelse utom anstalt för den berörda kategorin skall förbjudas utom särskilda korttidspermissioner, som dock förutsätter synnerliga skäl. Beviljas en intagen korttidspermission, skall han i princip vara ställd under bevakning.

I motion 2321 förespråkas att det förslag till särbehandling av vissa långtidsdömda som läggs fram i propositionen begränsas till att gälla personer som har dömts för grovt narkotikabrott eller grov varusmuggling avseende narkotika.

I motion 2387 begärs att förslaget i propositionen till regler om särbehandling kompletteras i vad gäller personer som har dömts till fängelse minst fyra år. Reglerna härom bör enligt motionärerna i huvudsak utformas efter permissionsutredningens linjer. Motionärerna anser att förordnande om sådan särskild verkställighet som avses i motionen bör göras av domstol.

Vid ställningstagande till spörsmålet om vilka regler om särbehandling av vissa långtidsdömda som bör gälla vill utskottet inledningsvis slå fast att narkotikasituationen inom kriminalvårdens anstalter liksom intresset av att motverka annan allvarlig brottslighet påkallar att särskilda åtgärder vidtas på lagstiftningssidan. Det är enligt utskottets uppfattning ofrånkomligt att man inför en ordning som ger utrymme för särbehandling av vissa intagna i större utsträckning än vad som f. n. anses möjligt.

Det förslag som permissionsutredningen lade fram vad gällde särbehandling av vissa långtidsdömda måste enligt utskottets mening betecknas som mycket långtgående, och förslaget får anses vara förenat med icke obetydliga nackdelar från humanitär och behandlingsmässig synpunkt. Härtill kommer att det finns anledning att hysa tvekan i fråga om förslagets

effektivitet. Såsom anförs i propositionen måste dessutom beaktas att den av utredningen föreslagna ordningen med ett av domstol bestämt kvalificerat fängelsestraff i för ändamålet särskilt inrättade anstalter i sak närmast får anses innebära att en ny påföljdsform tillskapas. För en sådan från kriminalpolitisk synpunkt väsentlig förändring föreligger enligt utskottets mening inte tillräckliga skäl.

Utskottet avvisar därför tanken på att införa en sådan särskild verkställighetsform som permissionsutredningen föreslagit och som nu förordas i motion 2387. Utskottet avstyrker därmed bifall till denna motion.

Vad härefter gäller de regler om särbehandling för vissa långtidsdömda som behöver införas anser utskottet, i likhet med departementschefen, att man lämpligen bör utgå från den nuvarande regleringen i 7 § tredje stycket kriminalvårdslagen. Såsom föreslås i propositionen bör regleringen ändras och stramas upp för att tillgodose de krav som förhållandena nu ställer.

Behovet av att skärpa verkställighetsreglerna måste vägas mot intresset av att upprätthålla de principer som präglar svensk kriminalvård och som går ut på att, så långt det är möjligt med hänsyn till kravet på samhällsskydd och differentiering, främja de intagnas samhällsanpassning och motverka de skadliga följderna av fängelsestraffet. Vid en avvägning mellan de motstående intressen som sålunda föreligger anser utskottet i likhet med vad som anförs i motion 2321 att reglerna om särbehandling endast bör vara tillämpliga i sådana fall då straffet avser grovt narkotikabrott eller grov varusmuggling avseende narkotika. Att låta dem som dömts för andra brott också omfattas av regleringen leder enligt utskottets mening alltför långt med tanke på att det här gäller att söka motverka narkotikakriminaliteten.

Med den ändring som utskottet nu förordar och som innebär ett tillgodoseende av önskemålet i motion 2321 i denna del godtas förslaget i propositionen i övrigt såvitt nu är i fråga. Detta innebär bl. a. att redan den omständigheten att någon har dömts för grov narkotikabrottslighet inte utan vidare skall innebära att han är att hänföra till den kategori som avses i 7 § tredje stycket kriminalvårdslagen. En bedömning i det särskilda fallet måste alltid göras. Av detta följer att bedömningen kan ändras efter hand som anstaltsvistelsen fortskrider.

Utskottets ställningstagande föranleder den ändring av lagtexten i 7 § kriminalvårdslagen som framgår av utskottets hemställan nedan.

Kontroll av besökande m. m.

I propositionen föreslås nya regler i 29 och 30 §§ kriminalvårdslagen om kontroll av personer som vill besöka anstalterna eller som intagna vill samtala med i telefon. Ändringarna syftar till att skärpa kontrollen.

De föreslagna reglerna om besökskontroll i 29 § innebär bl. a. att det till underlag för bedömningen av om besök till en intagen i sluten riksanstalt

bör medges i det särskilda fallet i förväg skall undersökas om den besökande har dömts för eller är misstänkt för brottslig verksamhet. I den mån det behövs och lämpligen kan ske skall också inhämtas upplysningar om den besökandes personliga förhållanden, t. ex. om narkotikamissbruk. De angivna föreskrifterna skall dock inte gälla, när kontrollen är uppenbart obehövlig på grund av att den besökande är känd eller av annat skäl. I fråga om besök till den som är intagen i annan anstalt än sluten riksanstalt skall sådan kontroll få göras när det är påkallat av säkerhetsskäl.

Förslaget i 29 § kriminalvårdslagen innebär vidare att gällande föreskrifter kompletteras med en regel om att inte bara kroppsvisitation och undersökning av väska o. d. utan också ytlig kroppsbesiktning kan föreskrivas som villkor för besök.

Reglerna i 30 § kriminalvårdslagen om intagens möjligheter att använda telefon föreslås i propositionen bli kompletterade med en föreskrift som ger uttryckligt stöd för att vid behov samma typ av kontroll företas beträffande en person som en intagen vill samtala med i telefon som när fråga är om besökande.

I motion 2228 yrkas avslag på propositionen i de delar som gäller reglerna om besök och telefonsamtal. Motionärerna anser att de intagnas besök inte bör försvåras utan underlättas, i synnerhet när möjligheterna till permissioner begränsas. Enligt motionärerna finns det inte skäl att göra föreslagen kontroll av en person som en intagen önskar samtala med i telefon.

Skärpningen av besökskontrollen motiveras i propositionen med att det förekommit att en stor del av de otillåtna varor – främst narkotika – som kommer in till anstalterna överlämnas i samband med besök. Besök synes också, enligt propositionen, i vissa fall kunna utnyttjas för planläggning av eller medverkan i brottslig verksamhet.

Utskottet anser för sin del att de föreslagna reglerna i 29 § kriminalvårdslagen om kontroll av besökande behövs för att man skall kunna förbättra narkotikasituationen vid anstalterna och för att eljest förhindra brottslighet från de intagnas sida. Utskottet avstyrker därmed bifall till motion 2228 i denna del och tillstyrker den i propositionen föreslagna ändringen i 29 § kriminalvårdslagen.

I detta sammanhang vill utskottet gärna ansluta sig till departementschefens uttalande om att starka humanitära skäl talar emot att vägra nära anhöriga såsom makar, förlovade eller sammanboende att besöka varandra. Det torde nämligen, såsom departementschefen påpekar, regelmässigt leda till skadliga verkningar för den intagne om han avskärmas från personlig kontakt med sina anhöriga under längre tid. I likhet med departementschefen anser utskottet att de humanitära hänsynen väger så tungt att nyssnämnda anhöriga regelmässigt bör tillåtas att besöka intagna även om sådana omständigheter föreligger som i annat fall skulle ha medfört att besöket vägrats. För att möjliggöra besöken kan det såsom departements-

chefen anför bli nödvändigt att kontrollen i samband med närståendes besök intensifieras.

Utskottet anser att det på skäl som anförts rörande besökskontrollen även finns behov av den föreslagna regleringen om möjligheterna att företa kontroll beträffande en person som en intagen vill samtala med i telefon. Med detta avstyrker utskottet bifall till motion 2228 i denna del. Den i propositionen föreslagna ändringen i 30 § kriminalvårdslagen tillstyrks således.

Beslut om särbehandling enligt 7 § kriminalvårdslagen

I motion 2321 anförs att beslut om att en intagen tillhör den kategori som skall särbehandlas enligt 7 § tredje stycket kriminalvårdslagen skall fattas av kriminalvårdsstyrelsen utan möjlighet att överlåta beslutanderätten till annat organ.

Som en bakgrund skall nämnas att såväl enligt gällande ordning som enligt förslaget i propositionen en intagen som tillhör den kategori som avses i 7 § tredje stycket kriminalvårdslagen i princip skall placeras i en sluten riksanstalt (se närmare härom under rubriken Särbehandling för vissa långtidsdömda).

I 58 § kriminalvårdslagen föreskrivs att beslut enligt lagen, med vissa undantag, skall fattas av kriminalvårdsstyrelsen. Regeringen kan enligt 60 § förordna att styrelsens befogenheter i flertalet fall överflyttas till tjänsteman inom kriminalvården. Föreskrifter härom har meddelats av regeringen. Dessa finns i kungörelsen (1974: 248) med vissa föreskrifter rörande tillämpningen av lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt (i fortsättningen kallad kriminalvårdskungörelsen).

Enligt 19–21 §§ kriminalvårdskungörelsen fattar regionchef beslut om intagning i lokal- eller riksanstalt. Beslut om intagning i eller förflyttning till öppen anstalt av den som dömts till fängelse i lägst två år skall dock enligt 22 § kungörelsen fattas av kriminalvårdsstyrelsen. Befogenheten kan delegeras till regionchef. Så har också i huvudsak skett. Beslut om placering i specialavdelning fattas av kriminalvårdsstyrelsen utan möjlighet att överlåta beslutanderätten.

Vad som sagts innebär att det ankommer på regionchef att besluta om första anstaltsplacering även av sådana dömda som kan vara att hänföra till den kategori som avses i 7 § tredje stycket kriminalvårdslagen. Därvid behöver dock normalt inte ställning tas till frågan om den dömdes kategoritillhörighet. Sådana dömda som har ett straff på minst två års fängelse placeras nämligen i regel redan på grund härav i sluten riksanstalt. Den ordning som f. n. tillämpas beträffande första placering på anstalt av dömda som kan vara att hänföra under 7 § tredje stycket kriminalvårdslagen har sin grund i att frågan om kategoritillhörighet normalt aktualiseras först när ett beslut skall fattas där kategoritillhörigheten är av betydelse.

Huruvida en intagen tillhör den kategori som avses i 7 § tredje stycket kriminalvårdslagen får betydelse framför allt när fråga om vistelse utom anstalt aktualiseras. F. n. får t. ex. den som på skäl som avses i 7 § tredje stycket är placerad på sluten anstalt beviljas korttidspermission endast om synnerliga skäl föreligger.

Enligt kriminalvårdskungörelsen skall kriminalvårdsstyrelsen fatta beslut om korttidspermission beträffande i sluten anstalt intagen som dömts till fängelse i lägst två år. Även i fråga om annan vistelse utom anstalten för den som kan tillhöra den kategori som avses i 7 § tredje stycket kriminalvårdslagen meddelas beslut av kriminalvårdsstyrelsen. Beslutanderätten i nu berörda frågor kan enligt kungörelsen överlåtas åt regionchef eller styresman.

Det förslag till nya regler om särbehandling för vissa långtidsdömda som läggs fram i propositionen innebär att placering enligt 7 § tredje stycket kriminalvårdslagen företrädesvis skall ske i sådan sluten riksanstalt som är särskilt lämpad att tillgodose kraven på hög säkerhet. Till de anstalter som enligt propositionen f. n. främst kommer i åtanke hör Hall, Kumla, Norrköping, Norrtälje och Tidaholm.

Utskottet kan till att börja med konstatera att den nya regleringen innebär att ökad uppmärksamhet redan vid den första anstaltsplaceringen bör ägnas frågan huruvida en intagen tillhör den kategori som skall särbehandlas enligt 7 § tredje stycket kriminalvårdslagen. Betydelsen av att redan då bestämma kategoritillhörigheten får emellertid inte överbetonas. Ofta blir nämligen placeringen såsom f. n. densamma vare sig den dömde tillhör denna kategori eller ej när fråga är om en person som har gjort sig skyldig till grov narkotikabrottslighet eller annan liknande samhällsfarlig kriminalitet. Ett uttalande om kategoritillhörighet redan vid den första anstaltsplaceringen fyller därmed i flertalet fall knappast någon egentlig funktion, och som regleringen är uppbyggd får ett sådant ställningstagande inte heller någon bindande rättsverkan på detta stadium.

Det anförda leder utskottet till uppfattningen att det till den nya regleringen inte bör knytas föreskrifter om att ställning till frågan om kategoritillhörighet skall tas redan vid första anstaltsplaceringen. Denna bör också liksom hittills beslutas av regionchef. Utskottet tar därmed avstånd från tanken att lägga på kriminalvårdsstyrelsen att fatta beslut om första anstaltsplacering i alla sådana fall då den dömde skulle kunna hänföras till den kategori som avses i 7 § tredje stycket kriminalvårdslagen. En sådan ordning skulle enligt utskottets mening leda till en onödig och tungrodd centralisering av hanteringen av ärendena om anstaltsplacering.

Som har anförts i propositionen kan det emellertid i vissa fall vara lämpligt att låta det framgå av placeringsbeslutet att placeringen har skett med beaktande av att den dömde bedömts tillhöra den kategori som avses i 7 § tredje stycket. Även då bör beslutet kunna meddelas av regionchef.

Ställningstagandet får som nyss har konstaterats inte någon bindande rättsverkan på detta stadium, och själva placeringsbeslutet kan f. ö. enligt 42 § andra stycket kriminalvårdskungörelsen alltid vid behov ändras av kriminalvårdsstyrelsen.

Att en intagen tillhör den kategori som avses i 7 § tredje stycket kriminalvårdslagen får med den nya regleringen liksom f. n. sin största betydelse vid frågan om vistelse utom anstalt. Enligt det i propositionen framlagda lagförslaget får en intagen som avses i 7 § tredje stycket och som är placerad på sluten riksanstalt inte beviljas frigång (11 §), vistelse utom anstalt för föreningsverksamhet e. d. (14 §) eller s. k. 34 §-placering (t. ex. placering på behandlingshem eller inom familjevård). Korttidspermission i form av s. k. regelbunden permission skall inte kunna beviljas för den kategori som här avses och annan korttidspermission endast om synnerliga skäl föreligger (32 §).

Av kriminalvårdskungörelsen framgår att det är kriminalvårdsstyrelsen som skall fatta beslut i sådana frågor om vistelse utom anstalt som här har beskrivits. Kungörelsen ger dock, som förut sagts, styrelsen möjlighet att överlåta beslutanderätten åt regionchef eller styresman vid anstalt. Enligt utskottets mening är frågan om en intagens möjlighet att få vistas utom anstalt av stor betydelse, både från behandlingsmässiga och från kriminalpolitiska synpunkter. Utskottet anser därför – i linje med vad som anförs i motion 2321 – att beslut i hithörande frågor skall fattas av kriminalvårdsstyrelsen när det gäller intagen som kan vara att hänföra till den kategori som avses i 7 § tredje stycket kriminalvårdslagen. I likhet med motionärerna anser utskottet att styrelsen inte bör ha möjlighet att överlåta beslutanderätten.

Utskottets ställningstagande påkallar att ändringar görs i kriminalvårdskungörelsen. Vad utskottet med anledning av motion 2321 anfört bör därför ges regeringen till känna.

Förslaget till ändring i brottsbalken

Förslaget i propositionen innebär att maximistraffet för brottet övergrepp i rättssak enligt 17 kap. 10 § brottsbalken skall höjas från två till fyra års fängelse för fall då grovt brott föreligger. Bakgrunden till förslaget är att det under senare tid i samband med ett flertal brottmålsrättegångar – ofta rörande narkotikabrott – funnits skäl till antagande att vittnen och tilltalade av fruktan för repressalier inte har vågat tala fritt.

Utskottet anser det angeläget att sådana former av övergrepp som det här är fråga om förhindras så effektivt som möjligt, detta inte bara av hänsyn till enskilda personer utan också för att rättskipningen skall fungera tillfredsställande (jfr JuU 1980/81: 5).

En höjning av en straffskala är inte alltid ett effektivt eller lämpligt medel att komma till rätta med ett kriminalpolitiskt problem. I fråga om brottet övergrepp i rättssak måste emellertid den nuvarande straffskalan beteck-

nas som anmärkningsvärt mild vid beaktande av de skadeverkningar som brottet kan ge upphov till. Utskottet anser därför att den föreslagna höjningen av straffmaximum bör genomföras.

Övriga lagförslag

De övriga lagförslag som läggs fram i propositionen och som inte har berörts i det föregående föranleder inte något uttalande från utskottets sida.

Mindre bostadsavdelningar vid vissa slutna riksanstalter m. m.

Den i propositionen föreslagna lagstiftningen syftar bl. a. till att man skall uppnå en bättre kontroll av de intagna i olika avseenden. Särskilt gäller detta sådana personer som avses i 7 § tredje stycket kriminalvårdslagen. Dessa skall företrädesvis placeras i slutna riksanstalter med hög säkerhet. Som exempel på lämpliga riksanstalter nämns i propositionen – förutom anstalterna Kumla och Norrköping – anstalterna Tidaholm, Hall och Norrtälje.

För att kunna utöka kontrollen av vissa långtidsdömda i enlighet med det föreliggande förslaget till ändringar i kriminalvårdslagen anser departementschefen det nödvändigt att höja kvaliteten på de slutna riksanstalterna genom att – i den takt beläggningssituationen tillåter – inrätta mindre bostadsavdelningar vid Tidaholm, Hall och Norrtälje. Varje avdelning bör enligt departementschefen ha 10–15 platser. Den minskning av antalet platser som därvid uppstår kan till en del kompenseras genom att en ny paviljong uppförs vid Tidaholmsanstalten samt en stängd paviljong öppnas vid Norrtäljeanstalten.

På grund av den rådande beläggningssituationen bör enligt departementschefen inrättandet av mindre bostadsavdelningar ske successivt under en period av tre till fyra år. I propositionen (s. 84) presenteras för riksdagens godkännande en plan för inrättande av mindre bostadsavdelningar vid de tre nyss berörda anstalterna.

I motion 515 förespråkas att en tidsplan läggs fram över byggandet av mindre anstaltsavdelningar vid Tidaholm.

I motion 519 föreslås en minskning av bostadsavdelningarnas storlek.

Enligt den i propositionen framlagda planen ingår som en första etapp bl. a. byggandet av en ny bostadspaviljong vid Tidaholmsanstalten (byggstart juli 1982; färdigställande 1983/84). Därefter sker ombyggnad av bostadsavdelningar i de nuvarande paviljongerna vid Tidaholms- och Norrtäljeanstalterna (byggstart 1983/84; färdigställande 1984/85–1985/86).

Utskottet välkomnar det i propositionen presenterade förslaget om inrättande av mindre bostadsavdelningar. Åtgärder av sådant slag tjänar inte bara syftet att underlätta differentieringen av de intagna och möjliggöra utökad kontroll i syfte att motverka en negativ påverkan i olika hänseenden. Mindre bostadsavdelningar har positiva effekter också därigenom att

de bidrar till en väsentlig förbättring av anstaltsmiljön. I sistnämnda hänseende utgör också de slutna lokalanstalterna med små avdelningar som tagits i bruk på senare tid ett värdefullt tillskott.

Utskottet tillstyrker att riksdagen godkänner den i propositionen framlagda planen för ett successivt inrättande av mindre bostadsavdelningar vid kriminalvårdsanstalterna Tidaholm, Hall och Norrtälje. Önskemålet i motion 515 får därmed anses vara tillgodosett.

Utskottets ställningstagande innebär också att någon åtgärd med anledning av motion 519 inte är påkallad.

Anslagsfrågor

Investeringskostnaderna för att inrätta mindre bostadsavdelningar vid de i föregående avsnitt angivna kriminalvårdsantalterna beräknas i propositionen till omkring 30 milj. kr. under en period av tre till fyra år. För nästa budgetår beräknas ett anslagsbehov av 10 milj. kr. under andra huvudtitelns reservationsanslag E 8. Byggnadsarbeten för kriminalvården.

Regeringens i budgetpropositionen (prop. 1981/82: 100 bil. 5, punkt E 8) framlagda anslagsförslag under denna punkt har nyligen behandlats av utskottet. I sitt betänkande (JuU 1981/82: 44 p. 6) tillstyrker utskottet regeringens förslag till medelsberäkning innebärande anvisning av ett reservationsanslag av 33 700 000 kr.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till ytterligare medelsanvisning.

Behandlingsavdelningar för narkotikamissbrukare

I motion 2228 förespråkas en utbyggnad av kriminalvårdens behandlingsavdelningar för narkotikamissbrukare.

I enlighet med beslut vid riksmötet 1977/78 sker i mån av resurser differentiering av de intagna med hänsyn till narkotikaberoende. Sedan några år pågår ett projekt för behandling av narkotikamissbrukare vid kriminalvårdsanstalten Österåker. För projektet disponeras f. n. 48 platser vid anstalten. S. k. narkotikafria avdelningar har inrättats vid kriminalvårdsanstalterna Hall, Hinseberg, Härlanda och Malmö, omfattande sammanlagt 60 platser. Även på annat sätt görs försök att åstadkomma en differentiering. En betydande andel av de personer som dömts till mycket långa fängelsestraff för grova narkotikabrott är sålunda intagna på någon av de tre specialavdelningarna vid kriminalvårdsanstalterna Hall, Kumla och Norrköping.

De placeringar av missbrukare på behandlingshem och inom familjevård som sker med stöd av 34 § kriminalvårdslagen kan betraktas som en differentieringsåtgärd. I genomsnitt är omkring 60 missbrukare placerade utom anstalt enligt detta lagrum. Här bör slutligen också nämnas den särskilda försöksverksamhet som i Stockholms och Uppsala län pågår med s. k. kontraktsvård för narkotikamissbrukare som har begått brott.

Möjligheterna att differentiera de intagna efter narkotikaberoende och

behandlingsbehov är i hög grad beroende av beläggningssituationen inom kriminalvården. Denna är f. n. mycket ansträngd. Anstalternas utformning och karaktär är i sammanhanget också av stor betydelse. De nya lokalanstalter som tagits i bruk under senare år är på grund av bl. a. sina små avdelningar särskilt ändamålsenliga från differentieringssynpunkt. Avsikten är som framgår av propositionen att övergå till mindre avdelningar också på vissa slutna riksanstalter, något som i väsentlig mån är ägnat att underlätta differentieringen på dessa anstalter.

Utskottet har nyligen i samband med behandlingen av anslagen till kriminalvården avstyrkt bifall till motionsyrkanden av liknande slag som det som nu är aktuellt (JuU 1981/82: 44 s. 3 f).

I det angivna betänkandet pekade utskottet på vikten av att man inför det fortsatta arbetet med bekämpningen av nakotikaproblemen inom kriminalvården fick ytterligare kunskaper på området: det sagda gällde inte minst erfarenheterna av Österåkerprojektet. Utskottet noterade i sammanhanget att regeringen i proposition 1981/82: 143 om åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket förklarat att 1,5 milj. kr. skulle komma att ställas till kriminalvårdsstyrelsens förfogande för bl. a. utvärdering av verksamheten med narkotikafria avdelningar vid kriminalvårdsanstalten Österåker m. fl. anstalter. Utskottet anförde att de aktuella utvärderingarna borde avvaktas innan ställning tas till den i motionerna upptagna frågan om en utökad satsning på drogfria avdelningar.

Vad utskottet sålunda anfört har giltighet också beträffande önskemålet i förevarande motion on en ökad utbygggnad av behandlingsavdelningar för narkotikamissbrukare. Utskottet avstyrker bifall till motion 2228 i denna del.

Övriga frågor

I detta avsnitt behandlas önskemålen i motion 209 om en förstärkning av kriminalvårdens visitationspatruller och om en ökad restriktivitet beträffande villkorlig frigivning. Vidare tas upp yrkandet i motion 2228 om tillsättande av en parlamentarisk utredning med uppgift att kartlägga framför allt narkotikamissbruk och narkotikahandel på anstalterna, att följa resultaten av de åtgärder som föreslås i förevarande proposition och att lägga fram förslag till kompletterande åtgärder.

När det först gäller kriminalvårdens *visitationspatruller* skall sägas att dessa bedriver verksamhet för att förhindra insmuggling och förekomst av bl. a. narkotika på anstalterna. Verksamheten med visitationspatruller har successivt byggts ut. F. n. finns sju visitationspatruller. Dessa är i första hand avsedda för de anstalter där de är placerade men kan vid behov användas på andra anstalter.

I årets budgetproposition (prop. 1981/82: 100 bil. 5, punkt E 2) föreslogs en förstärkning av visitationspatrullerna. Sålunda har medel beräknats för inköp av narkotikahundar till patrullerna. Dessutom har 150 000 kr. beräk-

nats för rese- och traktamentskostnader för att visitationspatrullerna skall kunna utnyttjas effektivare. Utskottet har nyligen tillstyrkt regeringens förslag till medelsberäkning under den aktuella punkten (JuU 1981/82: 44 p. 2).

Önskemålen i motion 209 föranleder inte utskottet att gå ifrån sitt ställningstagande vad gäller det anslag från vilket visitationspatrullernas verksamhet bekostas. Utskottet avstyrker således bifall till motion 209 i denna del.

De grundläggande reglerna om *villkorlig frigivning* finns i 26 kap. 6–24 §§ brottsbalken. De nuvarande principerna för villkorlig frigivning lades fast år 1965. Reglerna innebär i huvudsak följande.

Den som undergår fängelse på viss tid får friges villkorligt sedan två tredjedelar av strafftiden har avtjänats. Om särskilda skäl föreligger får villkorlig frigivning ske efter halva strafftiden. Frigivning får dock inte i något fall ske förrän verkställigheten har pågått i minst tre månader.

Frågan om en ändring av reglerna om villkorlig frigivning har behandlats av fängelsestraffkommittén i ett delbetänkande från förra året (SOU 1981: 92) Villkorlig frigivning. I betänkandet föreslås betydande förändringar vad gäller tidpunkten och förutsättningarna för villkorlig frigivning. Efter remissbehandling övervägs betänkandet nu i regeringskansliet.

Ett i betänkandet framlagt förslag rörande den tid som minst skall ha avtjänats i anstalt innan villkorlig frigivning får äga rum har regeringen dock tagit upp med förtur. En proposition i saken (prop. 1981/82: 153) har nyligen förelagts riksdagen.

Med hänvisning till att frågor om ändringar i reglerna om villkorlig frigivning är aktuella såväl i riksdagen som hos regeringen anser utskottet att det saknas anledning till någon åtgärd med anledning av motionsönskemålet. Utskottet avstyrker därför bifall till motion 209 i här berörd del.

När det sedan gäller önskemålen i motion 2228 om att en *parlamentarisk utredning* skall tillkallas med uppgift bl. a. att kartlägga narkotikasituationen inom kriminalvården vill utskottet till en början uttala att det inför det fortsatta arbetet med bekämpningen av narkotikaproblemen givetvis är viktigt med ytterligare kunskap om narkotikasituationen. Det sagda gäller inte minst i fråga om antalet missbrukare samt om mängden och arten av den narkotika som förekommer i anstalterna.

Utskottet vill erinra om att de uppgifter som utredningen enligt motionen i övrigt skulle ha är sådana som f. n. ligger på den av kriminalvårdsstyrelsen förra året tillsatta ledningsgruppen för samordning av verkets åtgärder mot narkotikamissbruk på kriminalvårdsanstalterna. Ledningsgruppen har till uppgift bl. a. att föreslå åtgärder mot missbruk och att följa den lagstiftning som berör åtgärder mot missbruk inom kriminalvården.

För att tillgodose behovet av ökade kunskaper på området avses enligt

vad som upplyses i proposition 1981/82: 143 om åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket ett system för kontinuerlig rapportering från lokal till regional/central myndighet om narkotikamissbruket bli inrättat (se prop. s. 115). Genom ett sådant system torde kriminalvården komma att alltid ha ett aktuellt underlag för bedömningen av lämpliga åtgärder i olika avseenden. Ökade kunskaper på området kommer också att erhållas genom den utvärdering av verksamheten med narkotikafria avdelningar vid vissa anstalter och den fortsatta forsknings- och utvecklingsverksamhet som kriminalvårdsstyrelsen skall bedriva (se nyss nämnda prop. s. 116).

Att vid sidan av pågående och planerade åtgärder tillkalla en parlamentarisk utredning enligt önskemålen i motion 2228 är enligt utskottets mening inte aktuellt. Utskottet avstyrker sålunda yrkandet härom i motionen.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *åtgärder mot narkotikamissbruk m. m. inom kriminalvårdens anstalter*
   att riksdagen avslår motion 1981/82: 209 i denna del (yrkande 3 delvis), motion 1981/82: 1114 i denna del (yrkande 1), 1981/82: 1216 i denna del (yrkande 1) och motion 1981/82: 2032,
2. beträffande *särbehandling för vissa långtidsdömda*
   att riksdagen med avslag på motion 1981/82: 2387, med anledning av proposition 1981/82: 141 och med anledning av motion 1981/82: 2321 i denna del (yrkande 1) antar 7 § i det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt med den ändringen att paragrafen erhåller följande som *Utskottets förslag* betecknade lydelse:

Regeringens förslag	*Utskottets förslag*
7 §	
Vid fördelning av de intagna mellan öppna och slutna anstalter iakttages följande.	
Intagen bör placeras i öppen anstalt, om icke annan placering är påkallad med hänsyn till föreliggande fara för att han avviker eller eljest av säkerhetsskäl eller med hänsyn till att möjlighet bör beredas honom till sådant arbete eller sådan undervisning, utbildning eller särskild behandling som icke lämpligen kan anordnas i öppen anstalt.	
Den som har dömts till fängelse i lägst två år skall placeras i sluten anstalt, om det med hänsyn till arten av hans brottslighet eller annars kan befaras att han är särskilt benägen att fortsätta en brottslig verksamhet av allvarlig karaktär innan verkställigheten i anstalt har avslu-	Den som har dömts till fängelse i lägst två år *för grovt narkotikabrott eller grov varusmuggling av narkotika* skall placeras i sluten anstalt, om det med hänsyn till arten av hans brottslighet eller annars kan befaras att han är särskilt benägen att fortsätta en brottslig verksamhet

Regeringens förslag	*Utskottets förslag*
tats. *Vid bedömningen skall särskilt beaktas, om straffet avser grovt narkotikabrott eller grov varusmuggling av narkotika.*	av allvarlig karaktär innan verkställigheten i anstalt har avslutats.

Tredje stycket gäller ej, om annan placering krävs för en ändamålsenlig förberedelse av förestående frigivning eller annars synnerliga skäl föreligger för placering i öppen anstalt.

3. beträffande *kontroll av besökande m. m.*
   att riksdagen med avslag på motion 1981/82: 2228 i denna del (yrkande 1) antar 29 och 30 §§ i det under moment 2 nämnda lagförslaget,
4. att riksdagen antar det under moment 2 nämnda lagförslaget i den mån det inte omfattas av utskottets hemställan ovan,
5. beträffande *beslut om särbehandling*
   att riksdagen med anledning av motion 1981/82: 2321 i denna del (yrkande 2) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört i detta hänseende,
6. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i brottsbalken,
7. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1976: 371) om behandlingen av häktade och anhållna m. fl.,
8. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1980: 621) med särskilda bestämmelser om vård av unga,
9. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1981: 1243) om vård av missbrukare i vissa fall,
10. att riksdagen godkänner den i propositionen presenterade planen för ett successivt inrättande av mindre bostadsavdelningar vid kriminalvårdsanstalterna Tidaholm, Hall och Norrtälje,
11. beträffande *mindre anstaltsavdelningar*
    att riksdagen avslår motion 1981/82: 515 och motion 1981/82: 519 i denna del (yrkande 2 delvis),
12. beträffande *anslag till Byggnadsarbeten för kriminalvården*
    att riksdagen med bifall till regeringens förslag för budgetåret 1982/83 anvisar ett i förhållande till vad utskottet tidigare tillstyrkt i betänkandet JuU 1981/82: 44 punkt 6, moment 3 med 10 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 43 700 000 kr.,
13. beträffande *behandlingsavdelningar för narkotikamissbrukare*
    att riksdagen avslår motion 1981/82: 2228 i denna del (yrkande 2),
14. beträffande *kriminalvårdens visitationspatruller*
    att riksdagen avslår motion 1981/82: 209 i denna del (yrkande 3 delvis),

15. beträffande *villkorlig frigivning*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 209 i denna del (yrkande 3 delvis),
16. beträffande *tillsättande av en parlamentarisk utredning*
att riksdagen avslår motion 1981/82: 2228 i denna del (yrkande 3).

Stockholm den 27 april 1982

På justitieutskottets vägnar
BERTIL LIDGARD

Närvarande: Bertil Lidgard (m), Lisa Mattson (s), Eric Jönsson (s), Hans Petersson i Röstånga (fp), Björn Körlof (m), Lilly Bergander (s), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Helge Klöver (s), Ella Johnsson (c), Karl-Gustaf Mathsson (s), Bonnie Bernström (fp), Sven Munke (m), Ulla-Britt Åbark (s), Elis Andersson (c) och Erik Egervärn (c).

Reservationer

1. Särbehandling för vissa långtidsdömda (mom. 2)

Hans Petersson i Röstånga (fp), Ella Johnsson (c), Bonnie Bernström (fp), Elis Andersson (c) och Erik Egervärn (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 20 som börjar med "Behovet av" och slutar med "hemställan nedan" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att de bestämmelser om särbehandling av vissa långtidsdömda som föreslås i propositionen innebär en väl avvägd uppstramning av regleringen.

Med hänsyn både till att återfallsrisken erfarenhetsmässigt är särskilt uttalad beträffande dem som har dömts för grov narkotikabrottslighet och till det starka önskemålet att motverka den narkotikahantering som sker från de intagnas sida anser utskottet det värdefullt att det i lagtexten uttryckligen anges att man vid bedömningen av om någon tillhör den kategori som avses i 7 § tredje stycket kriminalvårdslagen särskilt skall beakta att straffet avser grovt narkotikabrott eller grov varusmuggling avseende narkotika. Att såsom föreslås i motion 2321 begränsa tillämpningen av regleringen om särbehandling till dessa speciella fall ställer sig utskottet dock tveksamt till. Även i fråga om andra kategorier av brottslingar kan det nämligen finnas ett behov av särbehandling. I narkotikabrottslighetens spår följer numera också ibland grövre våldsbrott. Även annan allvarlig sidobrottslighet förekommer. Det skulle enligt utskottets mening vara mindre välbetänkt att i detta läge begränsa möjligheterna till särbehandling till sådana falla då straffet avser renodlad narkotikakrimina-

litet. I sammanhanget kan det förtjäna att erinras om att 7 § tredje stycket kriminalvårdslagen i nu gällande lydelse enligt förarbetena tar sikte också på andra lagöverträdare än sådana som har dömts för grov narkotikabrottslighet, nämligen sådana som har ägnat sig åt annan brottslighet av särskilt allvarlig karaktär och därigenom har visat likgiltighet för annans liv eller hälsa eller särskild hänsynslöshet. Som exempel på avsedd brottslighet nämns i förarbetena väpnade bank- eller postrån samt annan förmögenhetsbrottslighet vid vilka gärningsmannen visat hänsynslöshet, t. ex. genom att använda sprängmedel (prop. 1978/79: 62 s. 22 f). Enligt utskottets mening måste risk för sådan brottslighet också i fortsättningen kunna beaktas vid frågan om särbehandling.

Det anförda innebär att utskottet inte kan ställa sig bakom önskemålen i motion 2321 såvitt nu är i fråga. Utskottet avstyrker således bifall till motionen i här behandlad del. Den i propositionen föreslagna regleringen rörande särbehandling av vissa långtidsdömda tillstyrks.

dels att utskottets hemställan under moment 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *särbehandling för vissa långtidsdömda*
att riksdagen med avslag på motion 1981/82: 2321 i denna del (yrkande 1) och motion 1981/82: 2387 antar 7 § i det genom proposition 1981/82: 141 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt.

2. Särbehandling för vissa långtidsdömda (mom. 2)

Bertil Lidgard (m), Björn Körlof (m) och Sven Munke (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 19 med "Vid ställningstagande" och slutar på s. 20 med "hemställan nedan" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill inledningsvis slå fast att narkotikasituationen inom kriminalvårdens anstalter nu påkallar att särskilda åtgärder vidtas på lagstiftningssidan. Även intresset av att förhindra att de som dömts för särskilt allvarlig brottslighet fortsätter kriminalitet under verkställighetstiden fordrar lagstiftningsåtgärder. Det är mot denna bakgrund angeläget att man inför en ordning som ger utrymme för särbehandling av vissa intagna i betydligt större utsträckning än vad som f. n. anses möjligt.

När det gäller de regler om särbehandling som behöver införas anser utskottet att man i fråga om personer som dömts till fängelse lägst två år bör utgå från den nuvarande regleringen i 7 § tredje stycket kriminalvårdslagen. Såsom föreslås i propositionen bör regleringen ändras och stramas upp för att tillgodose de krav som förhållandena nu ställer. För vissa särskilt brottsbenägna långtidsdömda bör härutöver en särskild verkställighetsform övervägas.

De bestämmelser om särbehandling av vissa långtidsdömda som föreslås

i propositionen utgör enligt utskottets mening i och för sig en välbehövlig uppstramning av regleringen på området.

Med hänsyn både till att återfallsrisken erfarenhetsmässigt är särskilt uttalad beträffande dem som har dömts för grov narkotikabrottslighet och till det starka önskemålet att motverka den narkotikahantering som sker från de intagnas sida anser utskottet det värdefullt att det i lagtexten uttryckligen anges att man vid bedömningen av om någon tillhör den kategori som avses i 7 § tredje stycket kriminalvårdslagen särskilt skall beakta att straffet avser grovt narkotikabrott eller grov varusmuggling avseende narkotika. Att såsom föreslås i motion 2321 begränsa tillämpningen av regleringen om särbehandling till dessa speciella fall ställer sig utskottet dock tveksamt till. Även i fråga om andra kategorier av brottslingar kan det nämligen finnas ett behov av särbehandling. I narkotikabrottslighetens spår följer numera också ibland grövre våldsbrott. Även annan allvarlig sidobrottslighet förekommer. Det skulle enligt utskottets mening vara mindre välbetänkt att i detta läge begränsa möjligheterna till särbehandling till sådana fall då straffet avser renodlad narkotikakriminalitet. I sammanhanget kan det förtjäna att erinras om att 7 § tredje stycket kriminalvårdslagen i nu gällande lydelse enligt förarbetena tar sikte också på andra lagöverträdare än sådana som har dömts för grov narkotikabrottslighet, nämligen sådana som har ägnat sig åt annan brottslighet av särskilt allvarlig karaktär och därigenom har visat likgiltighet för annans liv eller hälsa eller särskild hänsynslöshet. Som exempel på avsedd brottslighet nämns i förarbetena väpnade bank- eller postrån samt annan förmögenhetsbrottslighet vid vilken gärningsmannen visat hänsynslöshet t. ex. genom att använda sprängmedel (prop. 1978/79: 62 s. 22 f). Enligt utskottets mening måste risk för sådan brottslighet också i fortsättningen kunna beaktas vid frågan om särbehandling.

Det anförda innebär att utskottet inte kan ställa sig bakom önskemålen i motion 2321 såvitt nu är i fråga. Utskottet avstyrker således bifall till motionen i här behandlad del. Den i propositionen föreslagna regleringen rörande särbehandling av vissa långtidsdömda tillstyrks.

Såsom anförts i det föregående anser utskottet i linje med önskemålen i motion 2387 att det utöver den reglering som föreslås i propositionen bör övervägas en ordning som innebär att en särskild verkställighetsform tillskapas för vissa särskilt brottsbenägna långtidsdömda. Ett förslag härom lades fram av permissionsutredningen. Enligt utskottets mening skulle såsom påpekas i motion 2387 utredningens förslag på ett mera effektivt sätt än förslaget i propositionen bidra till att hindra de mycket grova narkotikaförbrytarnas samhällsnedbrytande verksamhet och därmed kanske också till slut rädda livet på människor som eljest skulle dragits in i narkotikaberoende. Skall detta syfte kunna nås är det å andra sidan ofrånkomligt att man åtminstone i någon mån får göra avkall på de behandlingsmässiga och humanitära principer som normalt präglar svensk kriminalvård. Samtidigt

måste man dock komma ihåg att den grupp dömda som det här är fråga om är mycket begränsad till sitt antal men utomordentligt farlig för samhället och många av dess enskilda medborgare. Att samhället vidtar alla rimliga åtgärder för att förhindra narkotikamissbrukets utbredning är f. ö. förestavat av starka humanitära skäl.

Sammantaget finner utskottet att övervägande skäl talar för att den reglering om särbehandling av vissa långtidsdömda som läggs fram i propositionen kompletteras med regler om en särskild verkställighetsform för vissa särskilt brottsbenägna, farliga personer som dömts till lägts fyra års fängelse. Dessa regler bör, såsom anförs i motion 2387, i huvudsak utformas efter permissionsutredningens linjer.

I likhet med vad som sägs i motion 2387 anser utskottet att det från rättssäkerhetssynpunkt är viktigt att förordnande om särskild verkställighet görs av domstol.

Den reglering rörande en särskild verkställighetsform som utskottet förordar påkallar lagändringar som är mera omfattande än dem som föreslogs av permissionsutredningen. Det bör ankomma på regeringen att utarbeta förslag till erforderlig författningstext. Ett lagförslag i ämnet bör snarast föreläggas riksdagen.

Vad utskottet nu med anledning av motion 2387 anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *särbehandling för vissa långtidsdömda*

a) att riksdagen med avslag på motion 1981/82: 2321 i denna del (yrkande 1) antar 7 § i det genom proposition 1981/82: 141 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt,

b) att riksdagen med anledning av motion 1981/82: 2387 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om tillskapande av en särskild verkställighetsform för vissa långtidsdömda.

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1982